Németh-Kiss Henrietta

Drog és kábítószer: fogalmi lehatárolás és a hazai szabályozás fejlődése

I. Bevezetés

A kábítószer-szabályozás elemzése során elengedhetetlen a vizsgált bűncselekmények elkövetési eszközének a terminológiai meghatározása és fogalmi tisztázása. Erre azért van szükség, mert a kifejezést a köznyelvben és a különböző tudományágakban számos, egymástól eltérő értelemben használják, és bár a szaknyelv gyakran szinonimaként kezeli, a drog fogalma nem azonosítható maradéktalanul a kábítószer jogi kategóriájával. A kábítószer fogalmának pontos meghatározása alapvető elvárás, hiszen a jogbiztonság megköveteli, hogy éles határvonal válassza el a még jogszerű magatartásokat a súlyos szabadságvesztéssel fenyegetett bűncselekményektől.

Jelen tanulmány célja a drog és a kábítószer fogalmi lehatárolása, valamint a szerek különböző szempontú csoportosításának bemutatása. Az elemzés ennek érdekében áttekinti a „drog" kifejezés etimológiai gyökereit, farmakológiai és orvostudományi értelmezéseit, valamint a nemzetközi egyezményekben rögzített osztályozási rendszereket. A dolgozat második fele a kábítószer-fogalom jogi fejlődéstörténetére fókuszál, bemutatva a korábbi szabályozási modelleket, valamint a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényben (a továbbiakban: Btk.) rögzített jelenlegi értelmező rendelkezés tartalmát.

II. A drog fogalmáról

Az emberek érzékelésük és gondolkodásuk mesterséges befolyásolására évezredek óta alkalmaznak különféle eredetű anyagokat. Ebből a célból bizonyos mikroorganizmusok és növények egyes részeit számos kultúrában még ma is fogyasztják.[1]

A „drog" kifejezés eredetileg a szárítással tartósított, növényi, állati vagy ásványi eredetű anyagokat jelölte, amelyeket gyógyászati és technikai célra, vagy fűszerként használtak fel. Etimológiailag a szó a „száraz" jelentéssel mutat rokonságot,[2] a kifejezés gyökerei a francia és holland nyelvekre vezethetők vissza.[3]

A modern orvostudományban – különösen az angol *drug* szó hatására – jelentéseltolódás következett be: a kifejezés ma már a gyógyszerkészítmények mellett minden olyan anyagra utal, amely hatást gyakorol a testre és a pszichére.[4] A legáltalánosabb, farmakológiai megközelítés szerint drognak tekinthetünk minden olyan kémiai anyagot, amely a szervezetbe jutva megváltoztatja annak valamely működését, így e tág értelmezésbe valamennyi gyógyszerkészítmény beletartozik.[5] A „drog" és a „gyógyszer" közötti megkülönböztetés valójában csak azokban az esetekben tűnik egyértelműnek, amikor az adott szernek nincs terápiás javallata (mint például az LSD vagy az ecstasy esetében), vagy ha alkalmazása gyógyszerként – könnyű helyettesíthetősége miatt – háttérbe szorult (például a heroinnál). Minden egyéb esetben a szerek merev kategorizálása szinte lehetetlen, hiszen a valódi különbség nem magukban az anyagokban, hanem a használatuk céljában és módjában rejlik.[6]

Az Egészségügyi Világszervezet (WHO) meghatározása szerint a drogok olyan pszichoaktív szerek, amelyek közvetlen hatást gyakorolnak a központi idegrendszerre. Ezek a szerkezetük vagy kémiai természetük révén megváltoztatják az élő szervezet funkcióit, ami elsősorban az érzékelésben, a hangulatban, a tudatállapotban, a kognitív folyamatokban vagy a viselkedésben mutatkozik meg.[7]

Míg a nemzetközi szaknyelvben a drog kifejezés a legális és illegális pszichoaktív anyagokat egyaránt felöleli, a magyar nyelvhasználatban egy szűkebb jelentés terjedt el: elsősorban az illegális anyagokat nevezzük drognak. Emiatt a hazai köznyelv gyakran nem sorolja e kategóriába az alkoholt vagy a

Tanársegéd. PTE ÁJK Büntetőjogi Tanszék

1 Ujváry István: Az amfetamin típusú drogok I. *Addiktológia – Blog a függőségekről,* 2011. szeptember 8. Elérhető: https://fuggosegek.blog.hu/2011/09/08/ujvary_istvan_az_amfetamin_tipusu_drogok.

2 Jean-Paul Nilles – Winfried Krieger – Thérèse Michaelis: *Theoretische Grundlagen der Primären Suchtprävention: Drogen – Sucht – Prävention.* Multiplikatoren in der Primären Suchtprävention, ResearchGate, 2016, 12. Elérhető: https://www.researchgate.net/publication/301364926_Theoretische_Grundlagen_der_Primaren_Suchtpravention_Drogen_-Sucht-_Pravention.

3 Raffai Gellért: *A drog fogalmi meghatározásai, csoportosításai, megjelenései a klasszifikációs rendszerekben.* Drogkutató Intézet, Budapest, 2020, 1. Elérhető: https://drogkutato.hu/wp-content/uploads/2020/10/A-drog-fogalmi-meghatarozasa_sablon.pdf.

4 *Lexikon der Biologie*: Drogen. Spektrum Akademischer Verlag, Heidelberg, 2001. Elérhető: https://www.spektrum.de/lexikon/biologie-kompakt/drogen/3257.

5 Demetrovics Zsolt (szerk.): *Az addiktológia alapjai.* ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2007.

6 Bayer István: *A drogok történelme – A kábítószerek története az ókortól napjainkig.* Aranyhal Könyvkiadó, Budapest, 2000, 15.

7 *World Health Organization*: Drugs (psychoactive). Elérhető: https://www.who.int/health-topics/drugs-psychoactive#tab=tab_1

nikotint, holott élettani hatásukat tekintve ugyanolyan pszichoaktív anyagok, mint a központi idegrendszert befolyásoló egyéb szerek.[8]

Összességében a fogalom alkalmazása a szaknyelvben sem mindig egységes, és tartalmát gyakran az adott kontextus vagy a vizsgált anyag legális/illegális státusza határozza meg. Ezt a terminológiai bizonytalanságot támasztja alá Barsch és Leicht észrevétele is, mely szerint az, hogy egy anyagot „élvezeti cikknek", „gyógyszernek", „kábítószernek" vagy „drognak" neveznek-e, nem az észlelés és a közérzet megváltozásának mértékétől vagy a hatóanyag intenzitásától függ. Bár e kifejezéseknek eredetileg a várt pszichoaktív hatásra kellene utalniuk, használatuk a gyakorlatban gyakran reflexszerű, és kritika nélkül követi az aktuális társadalmi, etikai-erkölcsi vagy jogi értékítéleteket.[9]

Ezen a ponton válik elkerülhetetlenné a fogalmi határok meghúzása: a kábítószer nem más, mint a nemzetközi egyezmények alapján meghatározott, tiltott drog.[10] A dogmatikai helyesség megköveteli a szigorú és pontos fogalomhasználatot, ezért már az elemzés elején le kell szögeznünk: a drogok és a kábítószerek közé nem tehető egyenlőségjel. Míg a drog gyűjtőfogalma a pszichoaktív szerek teljes farmakológiai spektrumát lefedi – beleértve a legális élvezeti cikkeket és gyógyszereket is –, addig a kábítószer egy szűkebb, jogilag konstruált kategória. Ez utóbbi kizárólag azon anyagokat jelöli, amelyeket a jogalkotó nevesített tiltólistákra helyezett, és amelyek birtoklásához vagy forgalmazásához a büntetőjog súlyos jogkövetkezményeket fűz.

III. A drogok csoportosítása

A drogok csoportosításának számos szempontja ismert. Az eredet szerinti osztályozás természetes, félszintetikus és szintetikus drogok között tesz különbséget. A természetes vagy szerves eredetű drogok a természetben fordulnak elő, gyakran növényekben, de akár gombákban és állatokban is megtalálhatóak. Ezeknek az anyagoknak az alkaloidkoncentrációját az ember gyakran megváltoztatja kezdetleges extrakciós vagy finomítási eljárásokkal, hogy nagyobb hatékonyságú, úgynevezett félszintetikus vegyületeket hozzon létre. Míg a természetben folyamatosan zajlik az új vegyületek felfedezése, ez a folyamat általában lassú. A szintetikus drogok olyan, emberek által mesterségesen előállított vegyi anyagok, amelyek bár esetenként növényi alapú alapanyagokból készülnek, alapvetően laboratóriumi körülmények között jönnek létre. A gyártási folyamat során alkalmazott szintézis és a precíz finomítási eljárások lehetővé teszik a magasabb tisztaságú termékek előállítását. Bár a szerek potenciája változó lehet, gyakran sokkal erősebb hatással bírnak, mint a természetben előforduló alternatíváik. További jellemzőjük, hogy a kutatók a laboratóriumi kísérletek vagy a számítógépes modellezés segítségével rendkívül gyorsan képesek új vegyületeket felfedezni.[11] A természetes eredetű drogok csoportjába sorolhatjuk a biogén növényi drogokat (pl. alkohol, koffein, nikotin, kannabisz, kokain, LSA), a gombákból nyert biogén drogokat (muscimol, pszilocibin) és a biogén állati drogokat (bufotenin). A félszintetikus drogok csoportját képezi az LSD és a heroin, míg például az amfetamin, a metamfetamin és az opioidok a szintetikus drogok közé tartoznak.[12]

A drogok hatását – azaz a „bódulat minőségét" – alapvetően a fogyasztó jellemzői (aktuális állapota, korábbi tapasztalatai, pszichés labilitása; „set"), a helyzet jellemzői (egyedül, csoportosan; „setting"),[13] valamint az adott szer tulajdonságai együttesen határozzák meg. Ezen összetevők kölcsönhatása miatt a drogok három fő hatástípusba sorolhatók: az élénkítő hatású stimulánsok, a nyugtató hatású depresszánsok, valamint a valóságérzékelést módosító, pszichodiszleptikus vagy pszichotogén hatású hallucinogének csoportjába. Az olyan szerek, mint az ecstasy és más amfetaminszármazékok, egy negyedik, úgynevezett entaktogén (önérzetet növelő) dimenziót is behoznak az osztályozásba.[14]

1. Stimulánsok

A stimulánsok elsődleges jellemzője, hogy fokozzák az idegrendszer aktivitását, felgyorsítva a jelátvitelt az agy és a test között. Ez a felfokozott állapot éberséget, magabiztosságot és energikusságot kölcsönöz a használónak, ugyanakkor komoly élettani kockázatokkal jár: megemeli a vérnyomást, a szívverést és a testhőmérsékletet, ami akár életveszélyes állapothoz is vezethet. Míg kis adagban figyelmességet generálnak, a nagyobb dózisok már pánikot, paranoiát és görcsöket válthatnak ki. Ebbe a csoportba tartoznak többek között a koffein, a nikotin, a kokain és az amfetaminok.[15]

2. Depresszánsok

A stimulánsokkal ellentétben a depresszánsok lassítják a központi idegrendszer működését. Hatásuk nem hiperaktivitásban, hanem egyfajta befelé forduló, csendes örömérzetben és eufóriában nyilvánul meg. Az ember a külvilágtól elzárkózva, saját belső világában éli át a szer nyújtotta élvezetet. Ebbe a kategóriába soroljuk az ópiumszármazékokat, mint a morfint és a heroint.[16]

8 Demetrovics (szerk.): i. m.

9 Gundula Barsch – Astrid Leicht: *Drogenkonsum und Abhängigkeit/Sucht – Begrifflichkeiten und Diagnostik*. In: *Gesundheit und Haft*. Hochschule Merseburg, Merseburg, 4. Elérhető: https://www.hs-merseburg.de/fileadmin/Extra/Barsch/Publikationen/Gesundheit_und_Haft.pdf.

10 Ujváry István: Kockázatok és mellékhatások. A drog- és kábítószerprobléma kockázatelemzési modellje. *Magyar Tudomány,* 2004/4.

11 *United Nations Office on Drugs and Crime:* World Drug Report 2023: Special Points of Interest. United Nations, Bécs, 2023, 12. Elérhető: https://www.unodc.org/res/WDR-2023/WDR23_B3_CH1_Synthetic_drugs.pdf.

12 *Deutscher Bundestag, Wissenschaftliche Dienste*: Kategorisierung von Drogen. WD 9 - 3000 - 061/22. Deutscher Bundestag, Berlin, 2022, 5. Elérhető: https://www.bundestag.de/resource/blob/922450/9411abff128091dbe253f545bf803888/WD-9-061-22-pdf-data.pdf.

13 Ido Hartogsohn: Set and Setting, Past, Present and Future: A 50-Year Review. *Journal of Psychopharmacology,* 31. évf. (2017) 1. szám, 1–2. Elérhető: https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/2050324516683325.

14 Michael Soyka (ed.): *Suchtmedizin kompakt: Prävention, Diagnose, Therapie*. Klett-Cotta, Stuttgart, 2012. Elérhető: http://www.ciando.com/img/books/extract/3608269886_lp.pdf.

15 *Australian Government Department of Health and Aged Care*: Types of drugs. Elérhető: https://www.health.gov.au/topics/drugs/about-drugs/types-of-drugs

16 Qebir Avziu – Afim Osmani: *DROGAT DHE LLOJET E DROGAVE*

3. Pszichedelikumok és hallucinogének

A pszichedelikus szerek alapvetően változtatják meg az érzékszervi észlelést és a mentális folyamatokat, gyakran a valóság mélyreható torzulását, azaz hallucinációkat okozva. A természetes szerek (például a pszilocibin gombák) évezredes kulturális múltra tekintenek vissza és változatosabb élményt nyújtanak. Ezzel szemben a szintetikus változatokat (mint az LSD vagy az MDMA) laboratóriumi körülmények között finomítják, hogy hatásuk célzottabb és előrejelezhetőbb legyen.[17] Mivel nem minden szer okoz klasszikus vizuális hallucinációkat, a szakirodalom gyakran „pszichedelikus" (elmét megnyilvánító) vagy „pszicholitikus" (pszichét fellazító) névvel illeti.[18] A hallucinogének jellemzően két fő csoportra oszthatók: a klasszikus hallucinogénekre (mint például az LSD) és a disszociatív szerekre (mint például a PCP).[19]

4. A kábítószerek csoportosítása a nemzetközi egyezményekben

A vonatkozó nemzetközi egyezmények a kábítószereket és pszichotróp anyagokat az egészségre való veszélyességük, terápiás hasznosságuk és a visszaélés kockázata alapján osztályozzák. Az Egységes Kábítószer Egyezmény[20] négy jegyzékbe sorolja a kábítószereket, melyek eltérő súlyú megszorító intézkedéseket határoznak meg a bennük szereplő anyagokra.[21] A Pszichotrop Egyezmény[22] további négy jegyzékbe foglalja az említett anyagokat,[23] míg a Prekurzor Egyezmény[24] két jegyzékben tünteti fel a kábítószerek vagy pszichotrop anyagok gyártásához használt vegyi anyagokat. Valamennyi jegyzék módosításáról az ENSZ Gazdasági és Szociális Tanácsának Kábítószer Bizottsága (Commission on Narcotic Drugs, CND) dönt, míg az elbíráló felülvizsgálatot az Egészségügyi Világszervezet Kábítószer-függőségi Szakértői Bizottsága (Expert Committee on Drug Dependence, ECDD) folytatja le, melynek során figyelembe veszi az adott szer ismert anyagokhoz való hasonlóságát, a központi idegrendszerre kifejtett hatásait, függőségpotenciálját, a tényleges visszaélések és/vagy visszaélések valószínűségének bizonyítékait, valamint a gyógyászati hasznosságot.[25] A nemzetközi egyezmények listái nem tekinthetők kifejezetten veszélyesség szerinti besorolásnak, jelentős különbségeket tükröznek azonban az egyes anyagok egészségkárosító hatásainak megítélésében.[26]

IV. Kábítószer: elkövetési tárgy vagy elkövetési eszköz?

A büntetőjogi kutatások során a dogmatikai kifejezések helyes használata alapvető elvárás, hiszen a pontos terminológia az alapja a bűncselekményi tényállások szabatos értelmezésének. Ebből adódóan bír jelentőséggel az a kérdés, hogy a kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények esetén a dogmatikai rendszerben hol helyezzük el magát a kábítószert. A magyar büntetőjogi szakirodalomban e körben – a kábítószer elkövetési tárgyként vagy elkövetési eszközként való besorolását illetően – nem alakult ki teljes egység; a két álláspont közötti eltérés gyökere az általános részi alapfogalmak, nevezetesen az elkövetési tárgy definíciójának eltérő értelmezésében keresendő.

A hazai szakirodalom többsége a kábítószert az ezzel kapcsolatos bűncselekmények elkövetési tárgyaként kezeli.[27] E felfogás szerint a kábítószer az a fizikai léttel bíró dolog,

/ ΔΡΟΓΙΙΙ ΙΙ ΒΙΔΟΒΙΙ ΗΑ ΔΡΟΓΙΙ / *DRUGS AND TYPES OF DRUGS*. ResearchGate, 2011, 320. Elérhető: https://www.researchgate.net/publication/400224424_DROGAT_DHE_LLOJET_E_DROGAVE_DROGI_I_VIDOVI_NA_DROGI_DRUGS_AND_TYPES_OF_DRUGS.

17 Priyanshu Raj – Shyambabu Rauniyar – Bhagyesh Sapkale: Psychedelic Drugs or Hallucinogens: Exploring Their Medicinal Potential. *Cureus,* 15. évf. (2023) 11. szám, 1. Elérhető: https://doi.org/10.7759/cureus.48671.

18 Franz X. Vollenweider: Brain mechanisms of hallucinogens and entactogens: Pharmacological aspects. *Dialogues in Clinical Neuroscience,* 3. évf. (2001) 4. szám, 265. Elérhető: https://doi.org/10.31887/DCNS.2001.3.4/fvollenweider.

19 *National Institute on Drug Abuse*: Hallucinogens and Dissociative Drugs. Research Report Series. National Institutes of Health, Bethesda, MD, 2015, 1. Elérhető: https://nida.nih.gov/sites/default/files/rrhalluc.pdf.

20 Az Egyesült Nemzetek 1972. évi Jegyzőkönyvvel módosított 1961. évi Egységes Kábítószer Egyezménye.

21 Az I. és II. Jegyzékben feltüntetett kábítószerek „visszaélésekre adhatnak alkalmat és káros hatásaik lehetnek, vagy kábítószerré alakíthatók". A III. Jegyzék olyan kábítószer-tartalmú készítményeket tartalmaz, melyek hatóanyagai az I. vagy a II. Jegyzékben szerepelnek, de kivételt képeznek az egyezmény bizonyos rendelkezései alól, mert „az általuk tartalmazott anyagok miatt semmiféle visszaélésre nem adnak alkalmat és ártalmas hatást nem fejthetnek ki, továbbá a kábítószer sem könnyen nyerhető vissza belőlük". A IV. Jegyzékben felsorolt kábítószerek pedig „különösen alkalmasak visszaélések elkövetésére és káros hatásaik lehetnek, továbbá ezeket a veszélyeket nem ellensúlyozzák jelentős gyógyászati előnyök."

Móró Levente – Major Magda: Kábítószerek, pszichotróp és új pszichoaktív anyagok szabályozása és kockázatértékelése. In: Móró Levente – Major Magda – Kaló Zsuzsa (szerk.): *Az új pszichoaktív anyagok hazai kockázatértékelésének felülvizsgálata*. Nemzeti Drog Fókuszpont, Budapest, 2019, 19–20. Elérhető: https://www.researchgate.net/publication/339536175_Az_uj_pszichoaktiv_anyagok_hazai_kockazatertekelesenek_felulvizsgalata.

22 1971. évi Egyezmény a pszichotróp anyagokról

23 Az I. Jegyzékre felvett anyagoknál „a visszaélés különösen komoly közegészségügyi kockázatot jelent és gyógyászati hasznosságuk nincs, vagy nagyon korlátozott". A II. Jegyzékben szereplő anyagok esetén „a visszaélés lényeges közegészségügyi kockázatot jelent és gyógyászati hasznosságuk csekélytől mérsékeltig terjed". A III. Jegyzékbe sorolt anyagoknál „a visszaélés lényeges közegészségügyi kockázatot jelent és gyógyászati hasznosságuk mérsékelttől jelentékenyig terjed". A IV. Jegyzékben meghatározott anyagoknál „a visszaélés kisebb mértékű, de jelentős közegészségügyi kockázatot jelent és gyógyászati hasznosságuk csekélytől jelentékenyig terjed." Móró–Major: i. m. 19.

24 Az ENSZ kábítószerek és a pszichotrop anyagok tiltott forgalmazása elleni, 1988. december 20-án, Bécsben kelt egyezménye

25 Móró–Major: i. m. 19–20.

26 Sárosi Péter – Takács István Gábor (szerk.): *Kockázatos szerek és veszélyes drogpolitikák*. TASZ Drogpolitikai Füzetek 8. Társaság a Szabadságjogokért, Budapest, 2007, 24. Elérhető: https://adoc.pub/kockazatos-szerek-es-veszelyes-drogpolitikak.html.

27 Bl. Bíróczky-Szabó Andrea – Blaskó Béla – Garai Renáta – Hollán Miklós – Madai Sándor – Pallagi Anikó – Polt Péter: *Büntetőjog Különös Rész I.* Rejtjel, Budapest, 2025, 117.

Karsai Krisztina (szerk.): *Kommentár a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvényhez*. Complex Kiadó, Budapest, 2013, 353.

Görgényi Ilona – Gula József – Horváth Tibor – Jacsó Judit – Lévay Miklós – Sántha Ferenc – Váradi Erika: *Magyar büntetőjog. Különös rész*. Wolters Kluwer, Budapest, 2020, 141.

amelyre az elkövetési magatartás (például a megszerzés, a kínálás vagy az átadás) irányul. Az anyag ebben az értelemben az a hordozó, amelyen keresztül a bűncselekmény jogi tárgya, a közegészség sérelmet szenved. Szinte valamennyi hatályos büntetőjogi tankönyv ezt az értelmezést követi, ami szorosan összefügg azzal, hogy ezen iskolák általános részi tanai az elkövetési tárgyat tágan, minden olyan dologként határozzák meg, amelyre a külvilágban tanúsított magatartás közvetlenül irányul.[28]

Ezzel szemben a kábítószert a pécsi büntetőjogi iskola – mind a jóval korábbi[29], mind a jelenlegi tankönyvében[30] – következetesen elkövetési eszközként határozza meg, ami közvetlenül az általános részi alapvetéséből fakad: a pécsi dogmatika ugyanis szűkebben vonja meg az elkövetési tárgy határait. E megközelítés alapján elkövetési tárgy csak az a fizikai léttel bíró dolog lehet, amelyen a védeni kívánt érték megjelenik.[31] Eszerint a kábítószer birtoklása vagy kereskedelme során az anyag magát a bűncselekmény elkövetésének az eszközét jelenti.

A kifejtett elméleti kereteket elfogadva, a kábítószert elkövetési eszköznek tekintem. Az álláspont megválasztása során döntő szempont volt a büntetőjogi dogmatika belső egységének megőrzése: mivel az elkövetési tárgy fogalmát a Földvári József-féle szűkebb értelmezés mentén határozom meg, a kábítószer logikailag nem sorolható ide. Ebben a rendszerben a kábítószer nem hordoz értéket, és nem a „támadás" elszenvedője, hanem annak az eszköze, amelynek a jogellenes forgalomban való jelenléte veszélyezteti a közegészséget. Ez az elméleti következetesség teremti meg az összhangot az általános részi fogalomhasználat és a különös részi tényállási elemek értelmezése között.

V.
A kábítószer törvényi fogalma

1. A szabályozás történeti fejlődése

A kábítószerrel visszaélés tényállását elsőként szabályzó 1961. évi Btk. kábítószer-fogalmat nem tartalmazott, a kóros élvezetre alkalmas kábítószerek jegyzékét az 5/1957. (XII. 14.) EüM rendelet melléklete határozta meg.

A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény a hatálybalépésekor szintén mellőzte a kábítószer fogalmának törvényi meghatározását.[32] A jogszabályhoz fűzött indokolás szerint ennek elsődleges oka, hogy a kóros élvezetre alkalmas szerek köre folyamatosan változik. E dinamizmust egyrészt a fogyasztói szokások és igények módosulása (egyes szerek és használati módok változó divatja), másrészt a vegyipar és a technológia fejlődése táplálja, amely szinte folyamatosan új, visszaélésre alkalmas vegyületeket produkál. Az indokolás hangsúlyozza: a büntetőtörvényben éppen e változékonyság miatt nem lenne célszerű rögzíteni a kábítószer fogalmát; büntetőjogi szempontból is az tekintendő kábítószernek, amit külön jogszabályok annak nyilvánítanak.[33]

A büntető jogszabályok és az ezekhez kapcsolódó egyes törvények módosításáról szóló 2003. évi II. törvény jelentős változást hozott, mivel immár kifejezetten rögzítette a büntető törvénykönyvben a kábítószer fogalmát. A jogalkotó azonban a fogalmi meghatározást nem önálló tartalmi elemekkel, hanem a kábítószerekre és pszichotrop anyagokra vonatkozó külön jogszabályokra és azok jegyzékeire történő utalással oldotta meg. Ennek keretében a törvénymódosítás a kábítószerek körét az 1/1968. (V. 12.) BM–EüM együttes rendelet 1–2. mellékletére, míg a pszichotróp anyagokét a 4/1980. (VI. 24.) EüM–BM együttes rendelet mellékletének 1. és 2. jegyzékére való hivatkozással definiálta.

Az Alkotmánybíróság az 54/2004. (XII.13.) AB számú határozatával[34] az 1978. évi Btk. több rendelkezését is megsemmisítette, ami érintette a kábítószer fogalmát is. A testület a jogbiztonság követelményével összeegyeztethetetlennek találta azt a gyakorlatot, hogy az Egységes Kábítószer Egyezmény és a Pszichotrop Egyezmény jegyzékeit – azok módosításaival együtt – az Országgyűlés nem hirdette ki törvényi formában. A jogalkotónak az alkotmánybírósági döntésben foglalt elvárásokhoz igazodó, a jogbiztonságot garantáló új értelmező rendelkezést kellett alkotnia, ami a 2005. évi XXX. törvénnyel[35] valósult meg.

A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény a vonatkozó nemzetközi egyezményekre és külön törvényekre utaló normákon keresztül határozta meg a kábítószer fogalmát.[36] Ez a szabályozási technika azonban ismételten alkotmányos aggályokat vetett fel: az Alkotmánybíróság 31/2021. (XII. 1.) AB határozatában megállapította, hogy a rendelkezés nem felel meg a jogbiztonságból fakadó normavilágosság követelményének. A határozatban foglaltak alapján a polgárok számára nem volt maradéktalanul és közvetlenül megismer-

28 Blaskó Béla: *Magyar büntetőjog. Általános rész tankönyv.* Rejtjel, Debrecen–Budapest, 2025, 162.

Görgényi Ilona – Gula József – Horváth Tibor – Jacsó Judit – Lévay Miklós – Sántha Ferenc – Váradi Erika: *Magyar büntetőjog. Általános rész.* Wolters Kluwer, Budapest, 2019, 137.

29 Erdősy Emil – Földvári József: *Magyar Büntetőjog. Különös rész.* Janus Pannonius Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Pécs, 1995, 318.

30 Gál István László: *Magyar büntetőjog. Különös rész.* Osiris Kiadó, Budapest, 2023, 61.

31 Földvári József – Gál István László: *Magyar büntetőjog. Általános rész.* Osiris Kiadó, Budapest, 2024, 96.

32 Az 1978-as Btk. az 1993. évi XVII. törvény módosítása nyomán rögzítette, hogy a kábítószerrel visszaélés tényállásának vonatkozásában kábítószeren a visszaélés szempontjából veszélyes pszichotróp anyagot is érteni kell.

33 A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény indoklása

34 54/2004. (XII. 13.) AB határozat a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény egyes rendelkezései alkotmányellenességének, és nemzetközi szerződésbe ütközésének utólagos megállapítására irányuló indítvány tárgyában

35 2005. évi XXX. törvény az egyes nemzetközi szerződések kihirdetéséről rendelkező jogszabályok, valamint a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény módosításáról

36 A Btk.-nak a kábítószer büntetőjogi fogalmáról rendelkező 459. § (1) bekezdésének 18. pontja három háttérnormára hivatkozott: az 1988. évi 17. törvényerejű rendelettel kihirdetett, az Egységes Kábítószer Egyezmény módosításáról és kiegészítéséről szóló, Genfben, 1972. március 25-én kelt Jegyzőkönyvvel módosított és kiegészített, az 1965. évi 4. törvényerejű rendelettel kihirdetett, a New Yorkban, 1961. március 30-án kelt Egységes Kábítószer Egyezmény mellékletének I. és II. Jegyzékére, az 1979. évi 25. törvényerejű rendelettel kihirdetett, a pszichotrop anyagokról szóló, Bécsben, az 1971. évi február hó 21. napján aláírt egyezmény mellékletének I. és II. Jegyzékére, és az emberi alkalmazásra kerülő gyógyszerekről és egyéb, a gyógyszerpiacot szabályozó törvények módosításáról szóló 2005. évi XCV. törvény (Gytv.) 2. számú mellékletére.

hető a tiltott szerek köre, mivel – az indokolás megfogalmazása szerint – „a jogalkotó nem teljes körültekintéssel határozta meg, hogy a kábítószer hazai fogalmát mely forrásokból lehet teljeskörűen megállapítani." Az Alkotmánybíróság rámutatott: a Btk. értelmező szabálya nem hivatkozott olyan konkrét rendelkezésekre, amelyek alapján a büntetőjogi felelősségre vonást megalapozó anyagok listája maradéktalanul és közvetlenül megismerhető lett volna.[37]

A mulasztásban megnyilvánuló alaptörvény-ellenesség orvoslása érdekében a jogalkotó pontosította a kábítószer fogalmát a Büntető Törvénykönyvben. A 2022. évi LX. törvény nyomán 2023. január 1-jétől a Btk. 459. § (1) bekezdés 18. pontja már közvetlenül az egészségügyért felelős miniszter ellenőrzött anyagokról szóló rendeletének mellékleteire hivatkozik. Ennek megfelelően a kábítószerek körét a rendelet 1. és 2. mellékletének jegyzékei, az új pszichoaktív anyagok körét pedig a 3. melléklet határozza meg.

2. A hatályos szabályozás

A büntető törvénykönyv kábítószer-fogalmát a 2025. évi XIX. törvény alapjaiban strukturálta át egy hárompilléres megoldással a Btk. 459. § (1a) bekezdésében, mely szerint:

459. § (1a)* E törvény alkalmazásában kábítószer a 78/2022. (XII. 28.) BM rendelet 1. mellékletében a kábítószerek 1. vagy 2. jegyzékén szereplő anyag, 2. mellékletében a pszichotróp anyagok 1. vagy 2. jegyzékén szereplő anyag, valamint 3. mellékletében meghatározott anyag. A 160. §, a 164. §, a 184. §, a 339. §, a 340. §, a 365. §, a 366. §, a 370. §, a 371. § és a 380. § alkalmazása szempontjából kábítószernek minősül továbbá a bódult állapot előidézésére alkalmas, nem emberi fogyasztásra szánt anyag, ideértve a más szer hozzáadásával vagy szerkezete átalakításával előállított anyagokat, illetve a más tudatmódosító szereket is.

E rendelkezés szerint a kábítószer-kereskedelem és kábítószer birtoklása tényállásai tekintetében kábítószernek minősülnek a 78/2022. (XII. 28.) BM rendelet mellékleteiben tételesen felsorolt jegyzékeken szereplő anyagok (klasszikus kábítószerek és pszichotrop anyagok), másrészt az ott meghatározott egyéb összetevők. A szabályozás második pillérét az új pszichoaktív anyagok alkotják. A normaszöveg lényegi újdonsága a kiterjesztő jellegű értelmezés, amely bizonyos bűncselekmények (pl. emberölés , testi sértés, rablás minősített esetei, tudatmódosító anyaggal visszaélés) esetén kábítószernek tekinti a bódult állapot előidézésére alkalmas, nem emberi fogyasztásra szánt egyéb anyagokat és tudatmódosító szereket is.

Ez a kiterjesztés véleményem szerint alapvető elméleti problémát okoz: a jogalkotó kettészakította a kábítószer fogalmát. Míg a kábítószer-kereskedelem és a kábítószer birtoklása bűncselekményt kizárólag a listákon szereplő anyagokkal lehet elkövetni, addig a minősített esetek körében a fogalom határai elmosódnak, és olyan anyagokat is magában foglal, mint a hígítók vagy más, szipuzáshoz használt vegyszerek.

Ignácz György javaslata szerint a szabályozás jóval átláthatóbbá válna a „tudatmódosító anyag" törvényi fogalmának bevezetésével, amely a kábítószereken és az új pszichoaktív anyagokon túl magában foglalhatná a bódult állapot előidézésére alkalmas, nem emberi fogyasztásra szánt egyéb szereket is. A szerző rávilágít, hogy e kategória alkalmazásával elkerülhető lett volna az az ellentmondásos helyzet, amelyben a kábítószer fogalma szűkebb körű a kábítószer-kereskedelem tényállásánál, mint például a jármű önkényes elvétele vagy a lopás minősített eseteiben. A törvényhozó így ezt a fogalmat használhatná mindazon bűncselekményeknél, ahol jelenleg a tágabb kábítószer-fogalom használatára kényszerül, megőrizve ezzel a büntetőjogi alapfogalmak egységét.[38]

3. A bódult állapot előidézésére alkalmas anyagokkal kapcsolatos további tényállások

A 2025-ös módosítás az egészséget veszélyeztető bűncselekmények körében egy új, önálló tényállást is létrehozott: a tudatmódosító anyaggal visszaélést.

Más bűncselekmény megvalósulásának hiányában a törvényhozó két évig terjedő szabadságvesztéssel rendeli büntetni azt az elkövetőt, aki abból a célból, hogy a kóros élvezetéhez másnak segítséget nyújtson, kábítószert kínál vagy átad. Súlyosabban büntetendő az az eset, amikor a bűncselekmény elkövetésével a kábítószer több mint tíz személy számára válik hozzáférhetővé. A törvényi tényállás (3) bekezdése szerint még súlyosabban minősül annak az elkövetőnek a cselekménye, aki abból a célból, hogy a kóros élvezetéhez másnak segítséget nyújtson, kábítószert forgalomba hoz vagy azzal kereskedik, feltéve ebben az esetben is, hogy más bűncselekmény nem valósul meg. Az új deliktumot olyan tudatmódosító szerekkel lehet elkövetni, amelyek a bódult, vagy módosult tudatállapot előidézésére alkalmas, nem emberi felhasználásra szánt – esetenként más anyag hozzáadásával vagy a szerkezetük módosításával előállított – anyagok csoportjából származnak (e törvényi tényállás alkalmazási köre tehát nem terjed ki a listákon szereplő „klasszikus" kábítószerekre és pszichotrop anyagokra).[39]

A hatályos szabályozás fenntartotta a kóros szenvedélykeltés törvényi tényállását,[40] mely bűncselekmény elkövetési eszköze a kábító hatású anyag vagy szer. E körbe sorolandó valamennyi olyan anyag vagy szer, amely nem esik a kábítószer törvényi fogalma alá, de bódulatot, hangulat- és tudatváltozást, esetleg eufóriát okoz, és pszichikai függőség kialakítására

37 31/2021. (XII. 1.) AB határozat a kábítószer fogalmának a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 459. § (1) bekezdés 18. pont a)–b) alpontjaiban való szabályozásával kapcsolatos mulasztásban megnyilvánuló alaptörvény-ellenesség megállapításáról Indokolás [94].

38 Ignácz György: *A kábítószerrel kapcsolatos bűncselekmények 2025. évi XIX. törvénnyel módosított anyagi jogi és eljárásjogi szabályai*. Budapest, 2025, 9.

39 A büntető jogszabályok módosításáról szóló T/250. számú törvényjavaslat indokolása

40 A Btk.181. §-a szerint e bűncselekményt az a tizennyolcadik életévét betöltött személy valósíthatja meg, aki tizennyolcadik életévét be nem töltött személyt kábítószernek nem minősülő kábító hatású anyag, illetve szer kóros élvezetére rábír vagy rábírni törekszik, vagy tizennyolcadik életévét be nem töltött személyt kábítószer fogyasztására rábírni törekszik. Ugyanilyen megítélés alá esik – és két évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő – az az eset, amikor tizennyolcadik életévét betöltött személy tizennyolcadik életévét be nem töltött személynek kábítószernek nem minősülő kábító hatású anyag, illetve szer kóros élvezetéhez segítséget nyújt. Ez utóbbi eset azonban szubszidiárius, elkövetője csak súlyosabb bűncselekmény hiánya esetén büntetendő e törvényhely alapján.

alkalmas lehet. Ebbe a kategóriába tartoznak pl. a szerves oldószerek, ragasztók, gyógyszerek, de nem sorolható ide az alkohol.[41]

Látható, hogy a tudatmódosító anyaggal visszaélés és a kóros szenvedélykeltés bűncselekmények elkövetési eszközei gyakorlatilag teljesen fedik egymást. A két bűncselekményt az elkövetési magatartások és az érintettek életkora elhatárolja egymástól, az említett tartalmi párhuzamosság azonban rávilágít a jogalkotói fogalomhasználat széttagoltságára és a terminológiai egység hiányára.

41 Belovics Ervin – Polt Péter (szerk.): *A Büntető Törvénykönyv kommentárja*. HVG-ORAC, Budapest, 2025.

VI. Összegzés

Meglátásom szerint a jelenlegi szabályozás a dizájnerdrogok elleni harc jegyében feláldozta a fogalmak egységes szabályozásának az igényét. A legnagyobb elméleti probléma, hogy a Btk. kettéosztotta a kábítószer fogalmát. Míg kábítószer-kereskedelem esetén csak a listázott anyagok számítanak kábítószernek, addig bizonyos bűncselekményeknél – például rablásnál vagy emberölésnél – már akár egy hígító is annak minősülhet. Véleményem szerint ez a kettősség nehezen egyeztethető össze azzal az elvárással, hogy egy büntetőjogi alapfogalomnak a teljes kódexben egységesnek kellene lennie.

Arra is rá kell mutatni, hogy a „tudatmódosító anyagok" kategóriájának beemelésével a jogalkotó egy olyan tág, gyűjtőfogalmat vezetett be, amely nem határozza meg pontosan a tiltott szerek körét. Ez a bizonytalanság alkotmányossági aggályokat vethet fel a jogbiztonság tekintetében, és a kábítószer-fogalom ilyen mértékű kiterjesztése miatt a szabályozás a jövőben újra alkotmánybírósági felülvizsgálat tárgya lehet.